

ΓΙΑΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΣΗΜΕΡΑ ΝΑ ΘΥΜΟΜΑΣΤΕ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ

Κωνσταντίνος Χολέβας
Πολιτικός Έπιστήμων

Πεντακόσια πενήντα χρόνια πέρασαν από την άποφράδα εκείνη ημέρα της 29ης Μαΐου 1453. Τότε πού ακούστηκε η κραυγή "Εάλω ή Πόλις" και η Βασιλεύουσα, η Πόλη των Αγίων, των Αυτοκρατόρων και των θρόνων, πέρασε υπό την κατοχή του Όθωμανού δυνάστη. Έτσι άρχισε η Τουρκοκρατία. Τό Γένος έπεβίωσε, αλλά η Κωνσταντινούπολις και η Αγία Σοφία παραμένουν σέ ξένα χέρια. Σήμερα τιμούμε τούς πεσόντες κατά την πολιορκία και κατά την Άλωση, διαβάζουμε τούς θρήνους και τούς θρύλους, συγκινούμεθα και διδασκόμεθα. Διότι αυτή είναι η άξία της ιστορικής μνήμης. Νά αποτελεί μάθημα ές αεί για τίς νεώτερες και τίς επερχόμενες γενιές.

1) Πρέπει νά θυμόμαστε την Άλωση για νά αποτίουμε ένα διαρκή και μεγάλο φόρο τιμής στό Βυζαντινό κράτος, την Ρωμανία όπως την αναφέρουν τά κείμενα της εποχής, τό εκχριστιανισθέν ρωμαϊκό κράτος του Έλληνικού Έθνους, όπως τό χαρακτηρίζει ο νεώτερος βυζαντινολόγος Διονύσιος Ζακυθηνός. Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία μέ πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη Νέα Ρώμη άντεξε επί 11 αιώνες. Μετά την άλωση από τούς Σταυροφόρους τό 1204 ή έδαφική της έκταση και τό σφρίγος της περιορίσθηκαν σημαντικά. Παρέμεινε όμως καθ' όλην την διάρκεια του βίου της τό κράτος στό όποιο πραγματοποιήθηκε ή έπιτυχής και δημιουργική συνάντηση Χριστιανισμού και Έλληνισμού. Η Έλληνορθόδοξη Παράδοση υπήρξε τό αποτέλεσμα αυτής της συναντήσεως και τό Βυζάντιο την διέδωσε μέ ειρηνικό τρόπο στους γειτονικούς λαούς. Αυτήν την ιεραποστολική δράση των Βυζαντινών προγόνων μας καταδεικνύουν και μαρτυρούν οί πολιτισμοί των σημερινών λαών της Ανατολικής Ευρώπης. Ο Ρώσος Πατριάρχης Άλέξιος παραδέχθηκε, όταν βρέθηκε τό 1992 στην Αθήνα, ότι ή Ρωσία είναι πνευματικό τέκνο του έλληνοχριστιανικού πολιτισμού του Βυζαντίου. Ο Ρουμάνος ιστορικός και πολιτικός του 20ού αιώνα Νικολάϊ Γιόργκα χαρακτήρισε την Μολδοβλαχία μετά την Άλωση ως "τό Βυζάντιο μετά τό Βυζάντιο". Και τό κυριλλικό έλληνογενές αλφάβητο πού χρησιμοποιούν πολλοί σλαβικοί λαοί αποτελεί έμπρακτη επιβίωση της ακτινοβολίας του Βυζαντινού πολιτισμού. Αυτόν, λοιπόν, τόν πολιτισμό πρέπει νά διδάσκουμε και νά διδασκόμαστε έμεις οί σύγχρονοι Έλληνες.

2) Πρέπει νά θυμόμαστε τήν Άλωση, διότι μέσα από τίς διηγήσεις τών ιστορικῶν τῆς ἐποχῆς ξετυλίγεται ἡ Ἑλληνική Διάρκεια, ἡ διαχρονική πορεία τών ἀξιῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ συγκλονιστική ὁμιλία τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου στίς 28 Μαΐου πρὶν ἀπό τήν τελική ἐπίθεση τών Ὀθωμανῶν μᾶς διδάσκει γιατί ἀγωνιζόμαστε: Γιά τήν Πίστη, γιά τήν Πατρίδα, γιά τοὺς συγγενεῖς μας. Προσθέτει καί τόν βασιλέα, διότι ἐκεῖνο ἦταν τό πολίτευμα τῆς ἐποχῆς. Ὅμως τό τρίπτυχο Πίστη, Πατρίδα, συγγενεῖς, πού ἀναφέρει ὁ τελευταῖος Αὐτοκράτορας, μᾶς συνδέει μέ τόν ὄρκο τών ἀρχαίων Ἀθηναίων Ἐφήβων καί μέ τόν παιᾶνα τών Σαλαμινομάχων, τό "Ἴτε παῖδες Ἑλλήνων" . καί φθάνει αὐτή ἡ Ἑλληνική Διάρκεια μέχρι τήν προκήρυξη τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη, πού ἔγραφε τόν Φεβρουάριο τοῦ 1821 "Μάχου ὑπέρ Πίστεως καί Πατρίδος" , καί μέχρι τά λόγια τοῦ Κολοκοτρώνη πρὸς τοὺς μαθητὲς τοῦ πρώτου Γυμνασίου τῆς ἐλεύθερης πλέον Ἀθήνας: "Ὅταν πιάσαμε τ' ἄρματα εἶπαμε πρῶτα ὑπέρ Πίστεως καί ὕστερα ὑπέρ Πατρίδος" . Αὐτές εἶναι οἱ διαχρονικὲς ἀξίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Αὐτός ὁ ἠθικός δεσμός ἐνώνει τόν Παλιολόγο μέ τοὺς Σαλαμινομάχους καί μέ τόν Κολοκοτρώνη καί μέ τό 1940. Μαχόμεθα γιά τήν Πίστη, τήν Πατρίδα, τήν Οἰκογένεια. Ὅσο κι ἂν κάποιοι μᾶς χαρακτηρίζουνἀναχρονιστικούς. Τιμῶντας τήν μνήμη τών προδρόμων καί τών μαρτύρων τῆς Ἑλληνικῆς Διάρκειας ἐμεῖς γι' αὐτά θά συνεχίζουμε νά ἀγωνιζόμαστε!

3) Θυμόμαστε τά γεγονότα τῆς ἐποχῆς πρὶν καί γύρω ἀπό τήν Ἀλωση, διότι μᾶς διδάσκουν τήν πολύτιμη συμβολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας στήν ἐπιβίωση τοῦ Γένους μας. Λίγες δεκαετίες πρὸ τῆς Ἀλώσεως εἶχαμε μία ἔντονη καί αὐταρχική παρέμβαση τῆς τότε Πολιτείας πρὸς τήν Ἐκκλησία. Ἡ αὐτοκρατορική ἐξουσία πίστεψε - φεῦ!- ὅτι ἂν ὑπογράψουμε τήν ὑποταγή τῆς Ὁρθοδοξίας στὸν Πάπα, θά ἔχουμε μεγάλη βοήθεια ἀπὸ τήν Δύση κατὰ τών Ὀθωμανῶν. Τό 1438 -39 στήν Φερράρα καί στήν Φλωρεντία σύρθηκαν μέ πιέσεις καί ἐξευτελισμούς οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέτες στήν ὑπογραφή τῆς ψευδοενώσεως τών Ἐκκλησιῶν. Ὁ Μάρκος ὁ Εὐγενικός, Ἐπίσκοπος Ἐφέσου, ἀρνήθηκε νά ὑπογράψει καί ἔσωσε τήν τιμὴ τῆς Ἐκκλησίας. Προσέξτε: Δέν ἀρνήθηκε νά συζητήσει, διότι ἡ Ὁρθοδοξία δέν ἀρνεῖται τόν διάλογο. Ἀρνεῖται τήν ὑποταγή. Καί ἀπὸ αὐτοὺς πού ὑπέγραψαν μία μεγάλη μορφή ἀπέσυρε τήν ὑπογραφή τῆς μόλις ἐπέστεψε στήν Κωνσταντινούπολη. Πρόκειται γιά τόν Γεώργιο Σχολάριο, τόν μετέπειτα Γεννάδιο, πρῶτο Πατριάρχη μετὰ τήν Ἀλωση.

Ὁ λαὸς ἀκολούθησε τόν Μάρκο καί τόν Σχολάριο. Οἱ ἀνθενωτικοὶ εἶχαν δίκαιο, διότι παρὰ τήν ὑπογραφή τῆς

ψευδοενώσεως τά καράβια τοῦ Πάπα δέν φάνηκαν ποτέ στήν μαχόμενη Βασιλεύουσα. Ὁ Βρετανός ἱστορικός Στήβεν Ράνσιμαν στό περισπούδαστο ἔργο του "Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία ἐν Αἰχμαλωσίᾳ" δικαιώνει τοὺς ἀνθενωτικούς λέγοντας ὅτι διέσωσαν τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καί μόνον ἔτσι ἐπεβίωσε ὁ Ἑλληνισμός. Καί στό ἄλλο σπουδαῖο ἔργο του, τήν "Ἀλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως" διαψεύδει ὅλους τοὺς ἐπικριτές τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ μοναχισμοῦ τονίζοντας ὅτι στά θαλάσσια τείχη τῆς Βασιλεύουσας ἕναν ἀπό τοὺς πύργους τόν ὑπερήσπιζαν Ἑλληνες μοναχοί.

4) Θυμόμαστε τήν Ἀλωση, διότι ἡ Ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι ὅταν οἱ λίγοι αποφασίσουν νά ἀντισταθοῦν κατά τῶν πολλῶν, μπορεῖ νά ἡττηθοῦν πρόσκαιρα, ἀλλά τελικά σέ βάθος χρόνου κερδίζουν. Ἡ ἀντίσταση στά τείχη τῆς Βασιλεύουσας τῶν 5000 χιλιάδων Ἑλλήνων καί τῶν 2000 ξένων συμμάχων τους ἔμεινε στίς ψυχές τῶν ὑποδούλων ὡς τίτλος τιμῆς καί δέσμευση γιά νέους ἀγῶνες. Ἡ θυσία τοῦ Κωνσταντίνου Παλιολόγου στή πύλη τοῦ Ρωμανοῦ ἔθεσε τίς βάσεις γιά τό 1821. Τά δεκάδες κινήματα τῶν ὑποδούλων ἐτράφησαν ἀπό τοὺς θρύλους τοῦ Μαρμαρωμένου Βασιλιᾶ καί τῆς Κόκκινης Μλιᾶς. Ἄν εἶχαν παραδοθεῖ τήν 29η Μαΐου 1453, δέν θά ὑπῆρχε ἀντίσταση καί Ἐθνεγερσία. Ἡ συνθηκολόγηση θά ἦταν ἀνεξίτηλη ντροπή. Ἐνῶ ἡ ἡρωϊκή ἄμυνα γέννησε τήν ὑπομονή, τήν ἐλπίδα, τήν προσδοκία. Αὐτή τήν ἐλπίδα ἐκφράζει καί ὁ Ποντιακός θρῆνος:

"...Ἡ Ρωμανία πέρασεν, ἡ Ρωμανία πάρθεν,

Ἡ Ρωμανία κι ἂν πέρασεν ἀνθεῖ καί φέρει κι ἄλλο..."

Ἀλλωστε καί ὁ Θ. Κολοκοτρώνης ἔλεγε πρὸς τοὺς ξένους συνομιλητές του: "Ὁ βασιλεὺς μας συνθήκην δέν ἔκαμε, ἡ φρουρά του πολεμᾷ ἀκόμη καί τά φρούριά του ἀντιστέκονται". Καί ἐξηγοῦσε ὅτι ἀναφερόταν στὸν Κωνσταντῖνο Παλιολόγο, στοὺς κλεφταρματολούς, στὸ Σοῦλι καί στήν Μάνη. Οἱ πεσόντες κατά τήν Ἀλωση μᾶς δώρησαν τό δικαίωμα στήν Μεγάλη Ἰδέα. Καί χωρὶς Μεγάλες Ἰδέες τά Ἑθνη δέν πᾶνε μπροστά.

5) Ἡ ἀντίσταση τῶν τελευταίων μαχητῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί τό "πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καί οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν" ἐμπνέει ἔκτοτε τά ΟΧΙ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τό 1940 κατά τοῦ Μουσσολίνι, τό 1941 κατά τοῦ Χίτλερ, τό 1955 στήν Κύπρο κατά τῆς ἀποικιοκρατίας καί τοῦ ἀφελλληνισμοῦ. Σήμερα ὀφείλουμε νά συνεχίζουμε νά ἀντιστεκόμαστε μέ κάθε τρόπο. Οἱ σημερινές ἀλώσεις εἶναι μικρές καί καθημερινές. Ἄρα ὕπουλες καί ἐξίσου ἐπικίνδυνες. Ἡ ὑπονόμευση τῆς γλώσσας μας, ἡ ἄγνοια τῆς ἱστορίας μας, ἡ

ξενομανία, οί συκοφαντίες κατά τῆς Ἑλληνορθοδόξου Παραδόσεώς μας, οί ὑποχωρήσεις ἀπέναντι σέ Τούρκους, Σκοπιανούς καί Ἀλβανούς, ὅλα αὐτά καί πολλά ἄλλα ἀποτελοῦν μικρές ἀλώσεις πού ἀπαιτοῦν γνώση, ἀντίσταση καί μαχητικότητα. Δέν ἀρνούμαστε τήν ἐπικοινωνία καί τήν συνεργασία μέ ἄλλους λαούς καί πολιτισμούς. Ὁ Ἑλληνισμός ποτέ δέν κλείστηκε στό καβούκι του. Θά ἀρνηθοῦμε ὅμως τήν ἀφομοίωση, τήν ἀλλοτρίωση, τίς γκρίζες ζῶνες στά ἐδάφη μας, στά πελάγη μας, στήν Ταυτότητά μας καί στίς ταυτότητές μας. Θά ἀγωνισθοῦμε μέ ὅπλα πρωτίστως πνευματικά καί ἠθικά. Καί θά διδασκόμαστε ἀπό τήν Παράδοση καί τό βίωμα τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ Ἀλωση καί οί μετέπειτα ἐξελίξεις μᾶς διδάσκουν ὅτι τελικά ἐπιβιώσαμε μέχρι σήμερα χάρις στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας. Διότι ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοση εἶναι Σταυροαναστάσιμη. Μᾶς θυμίζει ὅτι μετά τήν κάθε Σταύρωση τοῦ Γένους ἀκολουθεῖ ἡ Ἀνάσταση. Ἀρκεῖ νά τό πιστέψουμε!

K.X.